

הסוסים המשוגעים

השמש, הם כלואים בבית-הספר לשמחת אמותיהם. כשמצלצל סוף-סוף הפעמון המשחרר, הם ממחרים הביתה, עמוסים בילקוטים, כדי להכין את השיעורים — זמירות קטנות ופאתיות, הגזע המקופח של פאריס.

***

אי בודד במונטפארנאם

זעזוע הראשון בפאריס ירד עלי בשעתיים הראשונות. נהגתי ככל תייר הגון — הפקדתי את חפצי בבית-המלון, טיילתי לאורך השאנז'אליז'ה עד לשער-הנצחון, גננתי לאכול למסעדה קטנה בקירבת-מקום.

חיפשתי בתפריט הצרפתי כמה מלים המוכרות לי, בחרתי בארוחה והתכוננתי לשרות בנחת את היין (שמחירו אספי ואיכותו מצוינת), כאשר הגיעו לאוזני צלילים מוזרים. הם היו עבריים.

מבטי תר לעבר מקור הדיבור. שתי צעירות, צרפתיות לכל דבר, ישבו ליד שולחן סמוך ודיברו עברית. הקשבתי כעשר דקות בפנים תמימות לדברי הרכילות, כולל הערה מסורסת של הופעת התיצונית והשערות לגבי מוצא זקני. אחריכך קמתי וביקשתי „תן באיכות ובעברית רשות להצטרף. המלצר, שהבין לרוחי (אם כי טעה בהערכת נימוקי) מיהר להעביר את הצלחות.

השתיים היו פקידות במשרדי הסוכנות ברחוב האגראם. האחת היתה בת מצריים, השנייה בת צרעה, שתיהן שהו זמן מה בארץ והועברו לפאריס בגלל ידיעתן את השפה. השיחה לא היתה מעניינת ביותר, אולם היא הרגינה אותי בעוד מועד. עזבה חשובה: מספר בלתי-מוגבל של ישראלים וישראליות שורץ בפאריס.

מה מושך אותם לעיר זו? כולם מסכימים כי אנגליה הרבה יותר מושכת. אחדיה באו לפאריס כדי לעסוק באמנות. אולם הטיבה האמיתית היא כפי הנראה, שבפאריס אפשר לחיות כמו על אי בודד. מיליוני האנשים מסביב הם כמו גלי הים.

בבריטניה צריכים להשתגל למנהגי הדיבור, דבר המחייב בסיס תרבותי נל שהוא. בפאריס אין צורך להשתגל לשום דבר. אין גם צורך להכיר אפילו צרפתי אחד. ואכן נראה כי ישראלים רבים חיים בעיר כשום מגותקים לחלוטין מכל דבר צרפתי. אין הם מכירים נפש צרפתית חיה.

אפילו דו"זואנים מדופלמים, כמו הצייר יהודה נוימן, שתמונותיו נמכרות בצפון תל-אביב במחיר 300 ל"י התמונה, אינו משליך את יהבו על הצרפתיות. כמו כל הישראלים, הוא מעריך לצאת עם אמריקאית, אנגלית וגרמנית, שגם זין מצויות בשפע.

***

הנהג הוא הרוצח

לן זוייט היא סקוטית, כבת 25, לבתה עינים ירוקות ומבטא אנגלי-אנגלי. הלכנו לראות סרט בקולנוע קטן לא הרחק מכיכר אטואל. קנינו כרטיסים, במחירי די דומה למחירים בתל-אביב, והיכינו בתור עד שיתפנה מקום באולם.

כי בצרפת (כמו באנגליה) אין גננסים לקולנוע בראשית ההצגה, אלא באמצעה, כאשר אתה מוזמן למקום, ויוצא כשיש לך חשק. הסדרנית מקבלת את פניך ליד דלת האולם ומובילה אותך למקום פנוי. אתה משלם לה, תמורת השרות, טיפ של 10% ממחיר הכרטיס. לכל אדם בצרפת — נהגמונית, מלצר, סדרן — אתה משלם 10% מן המחיר. זה לא תלוי בהתנדבות, זו חובה.

(מספרים כי אדם אחד נכנס לסרט בלשי, אך נמנע מלשלם את דמי-השתייה לסדרן. הסדרן המתין ליד כסאו ורמו בצורות שונות שמגיע לו מה שמגיע. לבסוף נואש מאמציו. הוא התכופף ודחש באוזן המבקר: „הנהג הוא הרוצח" ונעלם. מאז משלמים כל הצרפתים בקולנוע את דמי-השתייה בזירות).

אחרי הסרט טיילנו לעבר כיכר דה-לה-קונקורד. השאנו אליזה והכיכר היו שטופים במאות אורות, ים של פנסירחוב הדומים בדיוק לפנסיהגאז מלפני המישים שנה. אין שום דבר בעולם הדומה למראה זה.

הלן סיפרה לי על חייה. היא יתומה מילדות, שגדלה אצל הורים חורגים שמרגישים מאד. היא לא הסתדרה עמם. בהזדמנות הראשונה עברה לפאריס, מצאה שם עבודה. פעם הכירה חבר תורכי, נסעה עמו לתורכיה. בטן הכל היו ששה גברים בחייה. האחרון, מטי 6, הוא חברה הנוכחי, צרפתי.

להתחיל? להלן עוד אין תוכניות לכך. רק דבר אחד בטוח בעיניה: שלא תיגש לאנגלי. בינתיים אין היא עובדת, ובקרוב תצטרך להחליט מה לעשות הלאה. היא לא נראתה מוראת בדתה.

***

ילדה על הגבול

שנים רכבות מיפוסים כמו הלן בעיר זו, אנשים ונשים שנתלשו איך שהוא מאדמת צמיהם ופאריס הגדולה, פאריס המניחה לכל אחד לחיות ולמות כרצונו, קוטמת להם. אחת מהם היא אלזה רוטנגר, ותולדות חייה יכולים למלא רומאן בהמשכים.

אלזה היא גרמניה, כבת 40. גם הוריה שלה מתו בילדותה. היא גדלה אצל אח ואחות. האחות היתה שגואה, איימה תמיד לשלחה לבית-יתומים. האח היה גיבור נעוריה. הוא גם היה קומנדינט. אלזה הפכה לקומנדינטית.

כשהגיע היטלר לשלטון, התעניינה הגיסטאפו בקומנדינטית הצעירה והיפה. באחד הלילות עברה לבדה את הגבול ההולנדי, הגיעה לבית קרובתה באחד הכפרים. שם התקשרו עמה הקומנדינטים המקומיים, ובמשך כמה חודשים היתה אלזה הצעירה עוברת את הגבול „גבר-מבין הלון וחוזר, תוך סיכון תמיד של חייה, כדי להעביר תומר תעמונה.

לבסוף גרשה אותה הקרובה, אלזה עברה לרוטרדם. בימי משטרה-היטלר הגדולים של 1938 רבה עם המשלטה, התחנתה, עברה לצרפת, ידה בת, ברתה מן הגרמנים כשאלה הגיעו לפאריס, הסתתרה בכפר, ברוח לשוין, חייה שם עם מאהב, חזרה לצרפת, חזרה לבקעה התגרשה ממנו, נישאה בשנית, התגרשה בשנית.

עתה עובדת אלזה במעבדה פאריסאית, אינה חולמת כלל לחזור למולדתה הגרמנית, השגואה עליה בתכלית השגואה, חולמת על היום בו תקנה משק בכפר או חנות קטנה בשדרת מונטפארנאס. בתה בת 17, בלונדית גבוהה וחמודה, מראיגה אותה, מפני שאינה מתעניינת בשום דבר, אינה עובדת והנה ריקנית לחלוטין.

אלזה עצמה חיתה, עד לא מכבר, בחברת ישראלים הצעירי ממנה בהרבה. עתה התכונה לחזור לגרמניה לביקור קצר, כי שמעה כי אחיה הנערץ חזר מן השבי הרוסי. היא גילתה זאת במקרה, עת רשמה את תביעתה לפיצויים מן הממשלה הגרמנית, על הסבל שסבלה כנרדפת פוליטית.

זהו העם השני של פאריס — עם המהגרים מרצף או מאונס, האוהבים את העיר מפני שאפשר לשקוע בה. הישראלים מהחיים כיום חלק נכבד של עם זה.

***

האפוס של סלקט

הם יושבים בקפה סלקט, הדומה מכל הבחירות לקפה כסית — הרבה ישראלים, מעט אמריקאים וגרמניות, אף לא צרפתי אחד. אפשר למצוא שם את בני ישראל בכל ערב, כי הם מחפשים המימות איש בחברת רעהו. הם תלושים לרוב מכל חברה אחרת. אחיהם יודעים מה הם עושים בפאריס. לרובם אין כל מושג.

יש משהו מדכא במראה זה. כל אחד מאתנו חיבר תיאוריות רבות על לידתו של עם חדש בישראל, השונה מן היהודים גם בחיצוניותו וגם בפנימיותו. זה היה תהליך ארוך, שנמשך דור אדור או שניים.

והנה, כל התהליך הזה חוזר לנקודת-המוצא תוך ימים מעטים מאד. הצברים המפוארים ביותר היושבים בפאריס דומים בכל לסביהם היהודיים בלבוב ובקישיונב. מבחינה זו אין הבדל בין בני-משקים תכול-יעיניים לבין כמעט-צבר שחרחר שעוד הספיק להיחלד בפולין.

יש להם כשרון עצום לחיות מן האחיר, להתקיים ללא מקור-פרנסה נראה לעין, על חשבון הזולת (ולא פעם על חשבון נשים). קולם רם, התנהגותם חופשית מאד, והם מסוגלים להשתת במומחיות עצומה את טיב שרותי הרכבת של גרמניה ואיטליה, את מנהגי-האהבה של וינה ופאריס, את מחיר המזון בלונדון ובמאדריד.

אין הם חיים בפורנות, כי אין להם מה לפזר. גם פקידים ישראלים, בעלי משפחות, חיים בדוחק רב, בשכונות זולות. אשתו של אחד

המראה שאין דומה לו: שדרות שאנז'אליז'ה, מוארות בים אורות, כפי שהן נראות מכיכר דה-לה-קונקורד. בקצה הרחוק של השדרה — שער-הנצחון. זהו המרכז העיקרי של פאריס.

הוא נשמה מנסים ישראלים להתרועע עם ערבים. מישהו סיפר לי על רופא סורי, ה' מתחכה מדי פעם עם סטודנטים ישראלים. כשהגיע לפאריס גליין העולם הזה שהכיל את „האפוס של טיראן“, שחישמל את ה' אויירה בחוגים הישראליים, הראו את הגליין לאותו סורי ושאלוה מה דעתו. „איני מבין עברית“, השיב הסורי. הוא לא היה מעוניין בתרגום.

אך נדמה כי הישראלים בפאריס אינם מתעניינים במיוחד בפוליטיקה. הם קוראים עתון ישראלי כשזה מוזמן לידיהם, מתי נפלים על כל ישראלי חדש כדי לשמוע מה נשמע בתל-אביב, וחיים להם את חייהם המזורים.

***

עלילות תמר גפן

זכרים את תמר גפן? לפני כמה חודשים הזכיר אותה שמואל מור במא' מרו המשעשע על פסטיבל הסרטים בחוציה, באחד מגליונות העולם הזה. היתה זאת ה' בחורה שנצמדה אליו אחרי הכרה שטחית מאד, התפרצה ללא כרטיס בעזרתו לתוך מבקשים טרמפ... איך? פשוט — נעמדים בקצה העיר, עוצרים את המכונית הראשונה, היא הפכה לאוצר אדיר של אינפורמציה מרוכזת, ולא היססה לרגע לתת לי ליהנות מאוצר יציע. זה היא דיברה על עיתונות ומזורים, על פרוצות ומזואונים, על אמנות ואקלים, בחופשיות השוטפת של אטקימו המטטר לבני שבטו על נפלאות מאגהאטאן.

עתה עובדת תמר בגניילדים לילדי הישראלים בפאריס, ואינה חושבת כלל על היום, בעת הרחוק, בו תצטרך לחזור לארץ. היא היתה היסטור המושג של צברית בפאריס. ישנם, כמובן, ישראלים היודעים מה הם עושים בפאריס. אחת מאלה ראיתי בשעה שהלכתי לבקר את עמוט קינן בסטודיו שלו. מקום זה נמצא בשכונה עניה בדרום פאריס, ליד החנות קונבוצ'יון. צייר מסכן, שיוש ירושה לעת זקנה, השתמש בכספו כדי לבנות מבנה עגול, מוולקן תרסטר סטודיוס הדומים לפלוזים של תסו, בחצר שמאחורי אחד הבתים. החצר מלאה פסלים של הבתולה הקדושה, בודהה ונשים ערומות.

באחד הפלחים המזורים האלה חוצב עמוט את פוליו בגרנית. הם מופשטים מאד, ומאתר שהאבן קשה מאד מחייב כל פסל עבודה של חודשים ארוכים. באבן כזאת דרוש שבוע לפסל ווג נחיריים.

הלכנו לבקר שכנה ישראלית, צירת בשם בן-דור, כבת 35. היא עבדה בקומה השלישית, בסטודיו מא ציורים, שהיו כנראה טובים למדי. שם עבדה שמונה שעות ביום, לפעמים ללא ארוחה. אחריכך חזרה לסטודיו של בעלה, בחלק אחר של העיר, שם גר הווג הם עובדים בנפרד, כדי לא להפריע זה לזו. והמנו אווה לכוס קפה שוחחגו על עבודתה וליוונו אותה. כעבור עשר דקות חזרה לסטודיו, כי העבודה דחקה.

מדוע היא נשארת בפאריס? כי אין מה ללמוד בארץ, וגם חסרה שם אחרת היצירה המרוכזת. היא היתה ישראלית שהאמינה במה שהיא עושה.

את הדמות הישראלית הטרמגית ביותר פגשתי לפני בנין השגרירות, בנין רגיל ברחוב האגראם, אחרי שיחה עם יעקוב צור, השגריר הישראלי. עוד הירחתי על מלחמה ונספ ואקצ'ריה, כשנתקתי בדמות עצובה זו, גברת צעירה בשם יונה שהכירתיני שטחית בלכתנו לתחנת המטרו, שמעתי את סיפוריה.

צעיר אמריקאי אחד רצה לשאת אשה ישראלית. הוא כתב מאמריקה לחברת אילע והגיע משאה זו. המכתב התגלג ליונה, היא התכתבה עם האמריקאי (אותו לא ראתה מעולם), התאהבה בו באמצעות תמונות והחליטה להינשא לו. עד כאן היה הכל יפה וחלק.